

Kūrybinės raiškos konkursui 2025 „Eilėraščio menas ir jo interpretacija“, skirtam profesorės Vandos Zaborskaitės atminimui

Vitalijus Šopis

Mažas spalio eskizas

Naktis ir pilnatis,

Tik muziką girdžiu rudens lapu nubėgančią,

Per jį nuvarvančią,

Dar pakaba nustebę viens kitu,

Tada ant žemės nukrenta kartu,

Tokioj auksinėj dangiškoj šviesoje,

Trumpai tai buvo, bet labai gražu.

Kupriškis, 2015-10-26

Vitalijus Šopis už eilėraščių knygą „Kupriškis“ 2024 m. Šilutės Felikso Bajoraičio viešosios bibliotekos organizuotame konkurse „Prisijaukinkim žodį, paukštį, debesį...“ pelnė Poezijos nominaciją. Ir eilėraščiais lyg tiltu iš šiaurinės Lietuvos vėl sugrįžo į jaunų dienų pradžią, kur buvo veiklus Sąjūdžio eilinis, kūrė šeimos namus, augino sūnus, redagavo „Santarą“, veikė kaip politikas ir visuomenininkas. Bet juk ši nominacija ne suvenyras už jaunystės energiją ar metų nuopelnus – už poeziją, rašytą keturiasdešimt metų (nuo 1980 Klaipėdoje iki 2021 metų Vaškuose) kaip sielogramą, dar ir su nusilenkimu savo giminei, prigimtiniam kraštovaizdžiui, vietovardžiams ir ne pagal kraują, o pagal tarmę, kasdienius takus artimiems žmonėms. Gal todėl eilėraščiai ir suverti į knygą tų žmonių paraginimu (viena jų pagal įsiskaitymą interneto pievose yra Vaškų Vandos Zaborskaitės bibliotekos vedėja Aldona Oniūnienė). Bibliotekos fojė lentoje tarp 100 žymiausių kraštiečių ir Vitalijaus Šopio pavardė. Bet visus tuos faktus surankiojau jau po visko, po

iš penkiasdešimt penkių knygėleje publikuotų tekstų pasirinkto 37-ojo, gal paties trumpiausio eilėraščio paaiškinimo.

Eilėraštis „Mažas spalio eskizas“ parašytas lygiai prieš dešimt metų, kai pats autorius jau dvejus metus buvo išgyvenęs po sugrįžimo į senelio sodybą. Šis tekstas pavadintas eskizu – gal gyvenimo paveikslo apmatu. Eilėraščio ir jo subjekto laikas rudeniškas, tiek gamtos ciklo, tiek žmogaus gyvenimo, pagal brandą svyrančio į antrąją pusę. Baigtinis, blunkęs ir be pretenzijų ar apgaulės, todėl švytis iš savęs, nors ne vien lapo spalvą paryškina nakties pilnatis. Ji tarsi įkrauna patį žiūrintįjį, kuris per spindintį spalio lapelį mato save ir džiaugiasi gyvenimu. Ir iš ko tokia emocija? Iš galėjimo matyti ir prisiminti. Dar išgirsti „muziką rudens lapu nubėgančią./ Per jį nuvarvančią.“ Lietaus lašų muzika neatskiriama nuo eilėraščio subjekto graudulio. Ne sentimentai ir ta nematoma eilėraščio subjekto ašara. Dar nuostaba, verianti sielos duris: „Dar pakaba **nustebe** viens kitu./ Tada ant žemės nukrenta kartu.“ Lengviausia būtų sakyti, kad žymi pabaigą, mirtį. Ir taip, ir ne. Žodžio „pakaba“ kirtis, iš priešdėlio peršokęs į galūnę, gali būti perskaitomas nuo veiksmazodžio iki daiktavardžio. Iš judesio į pastovumą. Nuo jaunystės flirto (ką nors kabinti, merginti) iki žemiško išsipildymo. Taip kartu yra saldu. Tad kritimas „kartu tokioj auksinėj dangiškoj šviesoje“ yra ir meilė. Švelniai nuvilnijusi ir giliai atminty užsilikusi meilė atsiliepia rudens aidu. Eilėraščio žmogui, kalbančiam pirmuoju asmeniu, viskas labai trupu ir laikina: susitinkama, išsiskiriama, bet ir prisimenama, todėl ir krenta auksinis spalio lapas. Net raidės, anaforiškai susikeisdamos vietomis, parašo du žodžius – lapas spalas (-is). Tai ne vien gamtos, bet žmogaus gyvenimo laiko pajauta – kuo mažiau jo lieka, tuo jis brangesnis, skaidresnis: „Trumpai tai buvo, bet labai gražu.“ Būsena nusakoma metonimijos atmaina – sinekdocha, pereinama iš daugiskaitos į vienaskaitą, todėl iš daugybės medžio lapų išdidinama vienintelio spalva ir grožis. Kaip vieno atskiro gyvenimo vertė. Tad „gražu“ pridengia „gailu“. Taigi, ir minties anafora: jei nebūtų gailu, nebūtų ir gražu. Septynių eilučių trisdešimt du žodžiai – nenusakomo žanro eilėraščio fragmentas, užbaigtas, bet ir atviras lietumi įgarsintos minties eskizas su aukso potėpiu. Pozityvus ir be reklaminio kvietimo tokiam būti.

Gera, kad literatų jūroje nenuskendo tikros poezijos knyga su spindinčia Trijų Karalių vakaro fotografija viršelyje. Iš rudens pilnatis į žiemos vakarą. Iš „Mito gimimo“ apie Kentaurą į „Vaškų vakarinių varpų“ skambesį. Prasmės apskritimas iš pradžios į pabaigą, iš pabaigos į pradžią.

Šaltinis

Vitalijus Šopis. Kupriškis. Kaunas: AB KOPA, 2021, p. 43.

Literatūra

1. Palydint literatūrinį rudenį „Prisijaukinkim žodį, paukštį, debesį...“ Prieiga internete: <https://www.silaineskrastas.lt/kultura/palydint-literaturini-rudeni-prisijaukinkim-zodi-pauksti-debesi/>
2. Rušėnienė Lina. Superpatogumai senoje senelių sodyboje būtų svetimkūniai. Prieiga internete: <https://panskliautas.lt/superpatogumai-senoje-seneliu-sodyboje-butu-svetimkuniaiai>